

Muuttuuko suurten rakennettujen jokien ympäristövaatimukset VPD:n myötä

Luonnonsuojelupäällikkö Ilpo Kuronen

Suomen luonnonsuojeluliitto

RKTL:n tutkimuspäivät

17.11.2009

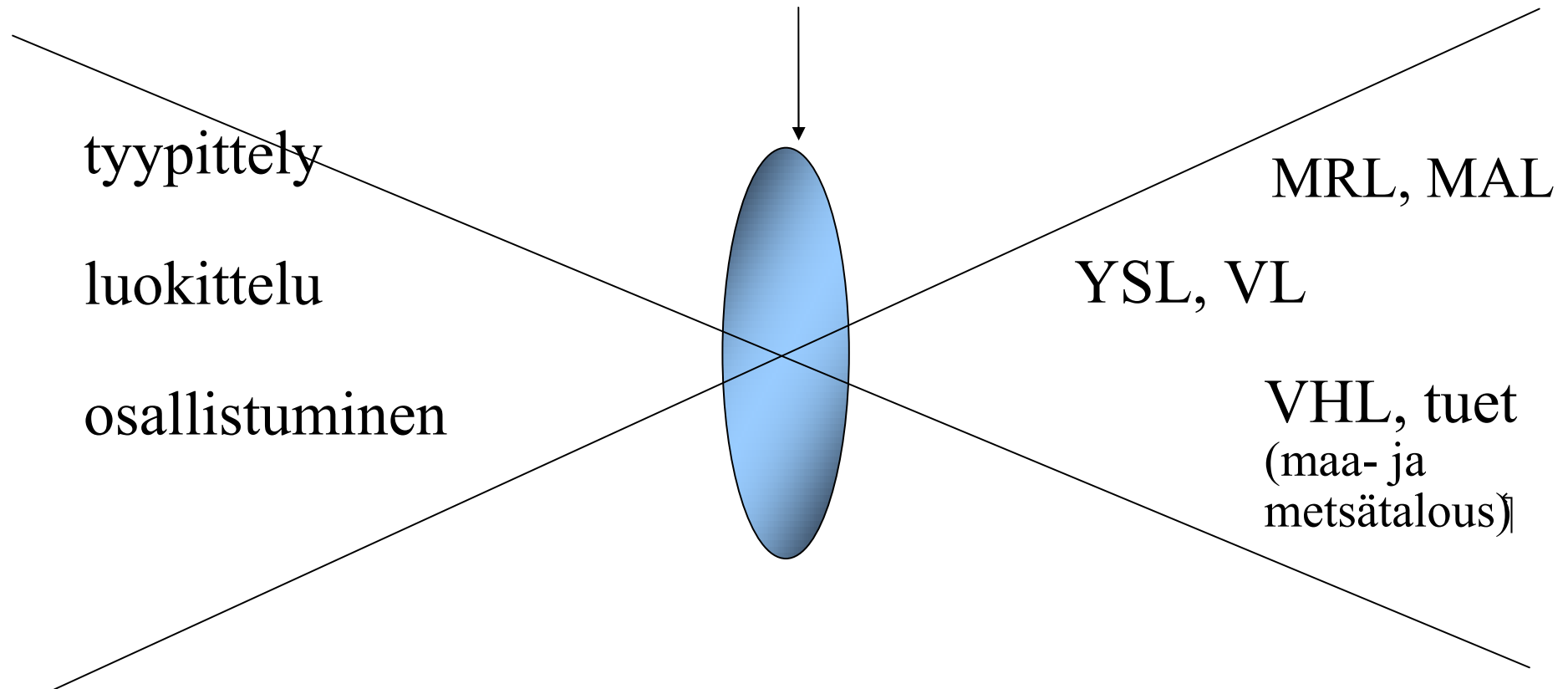

VPD:n vaikutuksen arvoinnin vaikeuksia

- Valtioneuvoston päätös vesienhoitosuunnitelmista joulukuussa 2009
- Päätös VPD:n täytäntöönpanon ”finaali”
- Kokemuksia vesienhoitosuunnitelman huomioonottamisesta vesilain lupaharkinnassa ei ole

Näin vesienhoitolaki toimii:

vesienhoitosuunnitelma

VPD:n yleinen tavoite

- Estää vesiekosysteemien ja kosteikkojen tilan huononeminen
- Suojelu
- Tilan parantaminen
- Vesien tila on lähtökohta – ei käyttötarkoitus

Jokien ekologinen tila

- Ekologista tilaa kuvaavia tekijöitä, joiden perusteella vesistön tila määräytyy, ovat
 - **vesikasvillisuuden ja pohjaeläimistön koostumus ja runsaussuhteet**
 - **kalaston koostumus, runsaussuhteet ja ikärakenne**

Ekologisen tilan määrittely

Ekologisen tilan luokittelua varten voimakkaasti muutetuille pintavesimuodostumille määritellään:

- vertailutilaksi paras saavutettavissa oleva ekologinen tila ja
- tavoitetilaksi hyvä saavutettavissa oleva ekologinen tila.

Paras saavutettavissa oleva ekologinen tila

- Eliöstö kulkee vapaasti rakenteellisten esteiden ylitse ja ohitse
- Ylä- ja alavirtaan
- Ekologinen jatkumo

Voimakkaasti muutetujen jokien yleiset kriteerit

- Muutettu patomalla
- Pengertämällä
- Siirtämällä vähintään puolet sen pituudesta
- Vähintään puolet sen luontaisesta putoamiskorkeudesta on padottu

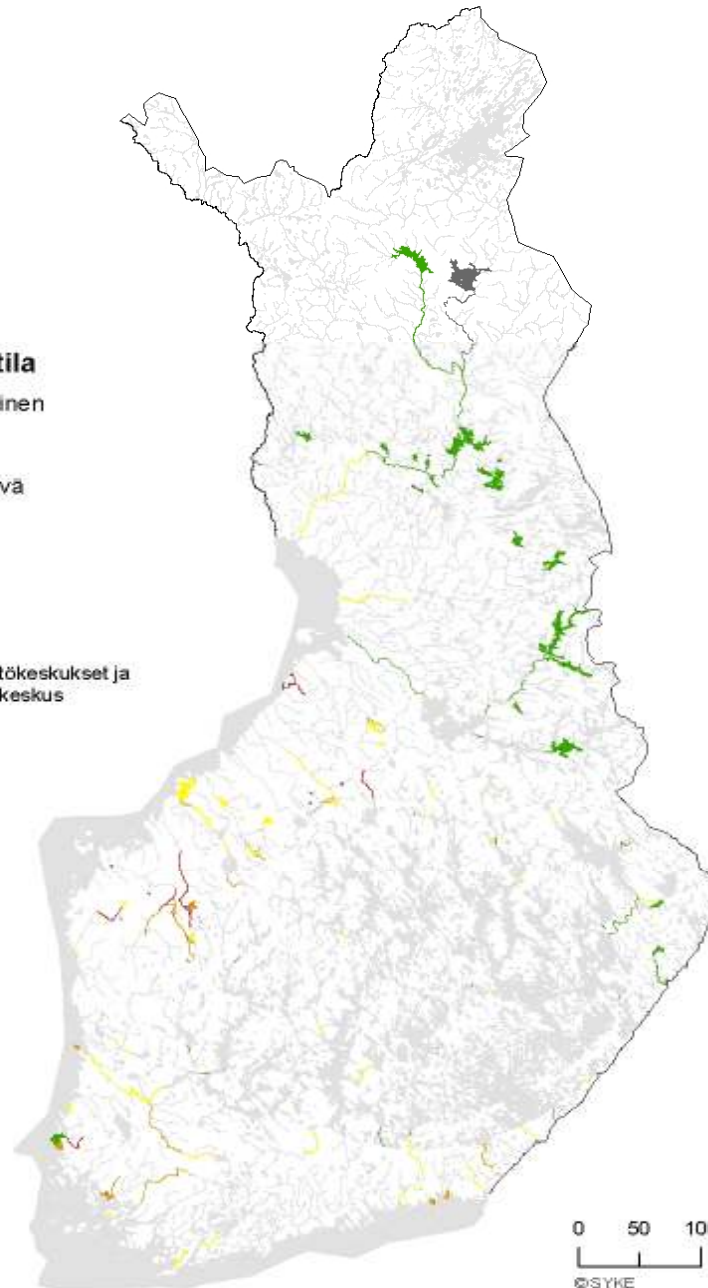
Keinotekoiset ja voimakkaasti muokatut vesimuodostumat

Ekologinen tila suhteutettuna parhaaseen saavutettavissa olevaan tilaan

Ekologinen tila

- Erinomainen
- Hyvä
- Tyydyttävä
- Välttävä
- Huono
- Ei tietoa

Tiedot:
Alueelliset ympäristökeskukset ja
Suomen ympäristökeskus

0 50 100 km

©SYKE
Rantaviiva-aineisto
©SYKE ja alueelliset ympäristökeskukset
©Maanmittauslaitos lupa nro 7/MML/09
25.8.2009

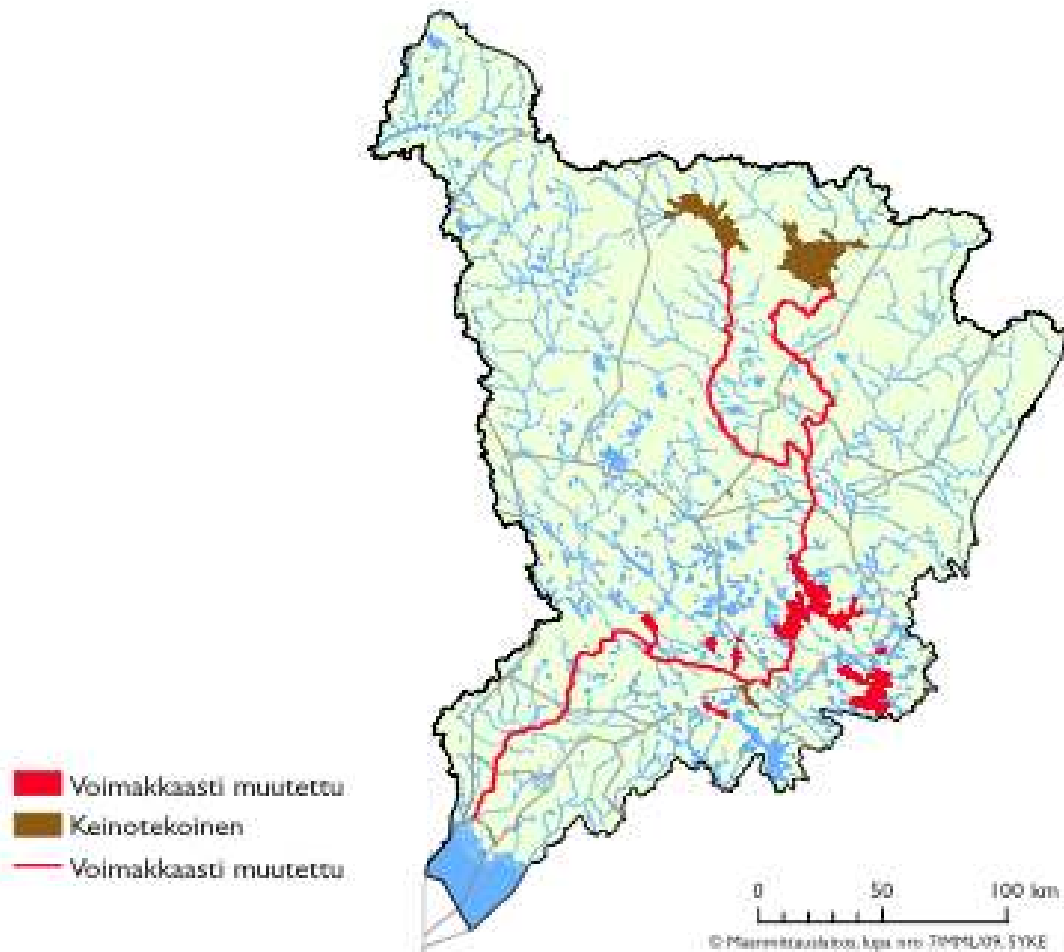
Keinotekoiset ja voimakkaasti muutetut joet (lukumäärä)

- Länsi-Suomi 13
- Lounais-Suomi 12
- Kaakkois-Suomi 9
- Pohjois-Pohjanmaa 8
- Pohjois-Karjala 8
- Pohjois-Savo 6
- Lappi 6
- Keski-Suomi 5
- Etelä-Savo 4
- Pirkanmaa 4
- Häme 3
- Etelä-Savo 2
- Kainuu 2
- Uusimaa 1

Keinotekoiset ja voimakkaasti muutetut joet Lappi ja Pohjois-Pohjanmaa

Alue-k	Kunta	Nimi	Pituus km	Val.alue ala km ²
PPO	Haapajärvi (PPO), Ylivieska (PPO), Nivala (PPO)	Kalajoen keski- ja yläosa	66,32	2512
PPO	Haapajärvi (PPO), Reisjärvi (PPO)	Kalajanjoki	36,28	684
PPO	Kärsämäki (PPO), Pyhäjärvi (PPO)	Pyhäjoen yläosa	36,04	984
PPO	Siikalatva (PPO)	Siikajoen keskiosa	30,2	2500
PPO	Oulu (PPO), Muhos (PPO)	Oulujoen alaosa	37,44	22846
PPO	Vaala (KAI), Utajärvi (PPO), Muhos (PPO)	Oulujoen keski- ja yläosa	63,91	21586
PPO	Ii (PPO), Yli-Ii (PPO), Pudasjärvi (PPO)	Iijoen alaosa	93,11	14191
PPO	Raahe (PPO)	Pattijoki_Haapajoki	40,25	141
LAP	Tervola (LAP), Kemi (LAP), Keminmaa (LAP), Rovaniemi (LAP)	Ala-Kemijoki	117,7	51127
LAP	Rovaniemi (LAP)	Keski-Kemijoki	150,3	47204
LAP	Rovaniemi (LAP)	Raudanjoki alaosa	5	3608,66
LAP	Sodankylä (LAP), Pelkosenniemi (LAP)	Kitinen	153,4	12087
LAP	Sodankylä (LAP)	Luiro	138,5	4416
LAP	Ylitornio (LAP)	Tengeliönjoki alaosa	13	3117,69

Kemijoen vesistöalue

Kuva 6.2.2. Voimakkaasti muutetuiksi ja keinotekoisiksi nimetyt vedet.

Valtioneuvoston päätös vesienhoitosuunnitelmista 12/2009

- EU hyväksyy ainoastaan vesienhoitosuunnitelmat vesienhoitoalueilta
- EU ei spekuloi valtioiden yhteenvedoilla vaan vesienhoitosuunnitelmilla

Vesienhoitosuunnitelmien huomioon ottaminen valtion ja kuntien viranomaispäätöksissä (HE 120/2004)

- Valtion ja kuntien viranomaisten tulisi soveltuvin osin ottaa huomioon päätöksenteossa, suunnitelmissaan ja vesien tilaan liittyvissä toimissaan valtioneuvoston hyväksymät vesienhoitosuunnitelmat.
- Pykälä olisi yleissäännös ja merkitsisi viranomaisten yleistä velvollisuutta toimia toimivaltansa puitteissa vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi
- Viranomaisten varsinainen päätöksenteko perustuisi siten muuhun aineelliseen lainsäädäntöön, jonka soveltamisessa vesienhoitosuunnitelmat tulisi ottaa huomioon päätöksentekoon muutoin liittyvänä aineistona

Nimeäminen voimakkaasti muutetuksi

Onko joki rakentamalla tai fyysisesti muutettu?

Jos on, haittaako joen palauttaminen luonnonjoeksi **merkittävästi**:

- vesiliikennettä tai satamatointa
- vesien virkistyskäyttöä
- vedenhankintaa tai vesivoimantuotantoa
- säännöstelyä, tulvasuojelua, maankuivatusta

Voimakkaasti muutetut

Nimeäminen voimakkaasti muutetuksi joeksi ei tarkoita muuta kuin alennetun tilatavoitteen noudattamista luvan haltijan näkökulmasta

Alennettu tilatavoite pitää sisällään ekologisen jatkumon turvaamisen

Voimakkaasti muutetuksi nimetty joki voi toimenpiteiden jälkeen palautua luonnonvedeksi

Nimeäminen ei ole pysyvää vaan luokitus voidaan tarkistaa kausittain

Jäikö jotakin nimeämisesssä tekemättä ?

- Vesienhoitolaissa kirjoitetaan ” aiheutuu merkittäviä haitallisia vaikutuksia ... vesivoimatuotannolle”
- merkittävä haitallisen vaikutuksen arviointi on jäänyt puutteelliseksi
- osa nyt voimakkaasti muutetuista joista saattaisi palautua ns. luonnonjoiksi, jos merkittävä haitta olisi arvioitu

Nimeämisen vaikutus

- Jos luokittelussa arvioidaan että merkittävää haittaa ei synny, voisi siitä seurata kalatievelvoite
- Ympäristöviranoaminen käynnistäisi vesilain lain mukaisen luvan tarkistamisprosessin hoitosuunnitelmasta tulevan velvoitteen mukaisesti
- Hyvä ekologinen potentiaali näyttäisi edellyttävän kalojen kulun turvaamista

Paras mahdollinen ekologinen potentiaali, VPD: liite V 1.2.5

Hydrologis-morfologiset tekijät

Tehdään lievittäviä toimenpiteitä

...jotta varmistetaan pääseminen
mahdollisimman **lähelle** parasta toteutettavissa
olevaa ekologista jatkumoa, erityisesti
eläimistön vaelluksen ja sopivien kutemis- ja
lisääntymisalueiden kannalta

Vesilaki

Yleiset säännökset rakentamisesta vesistöön (vesilaki 2 luku 11a §)

- Lupaharkinnassa tulee ottaa huomioon vesienhoitosuunnitelmat siltä osin kuin hoitosuunnitelman tiedot kohdentuvat hankkeeseen
- Vesienhoitosuunnitelmassa olevat tiedot vaikuttavat haittojen, hyötyjen ja vahinkojen arviointiin lupaharkinnassa. Tiedot toimivat päätöksentekoaineistona
- Ei syrjäytä vesilain intressivertailua
- Ympäristönsuojelulaissa (50§:n 2 momentti) on vastaava säännös

Voimakkaasti muutetut vedet kalateiden rakentamisen kannalta

- Mikä on vesivoimayhtiön sietämisvelvollisuus (merkittäviä haitallisia vaikutuksia) eli kynnys kalatien rakentamiseen?
- Tällä hetkellä liian korkea
- Jos kalatien ja siihen juoksutetun veden kustannus liikevaihdosta olisi merkittävä, nimetään joki voimakkaasti muutetuksi
- Ekologinen jatkumo puuttuu
- Kalatien rakentaminen?

Voimakkaasti muutetut vedet kalateiden rakentamisen kannalta

- Käytännössä kalatievelvoite koskee pieniä suurempia voimaloita
- Jos kalatien kustannus onkin esim. 5 % liikevaihdosta / vuosi, sitä ei voida pitää merkittävänä haittana

" Uni pimeän maan läpi kävelet unenheikoin jaloin..."

